

Zvi Bekerman, Thomas Geisen (eds)

International Handbook of Migration, Minorities and Education: Understanding Cultural and Social Differences in Processes of Learning

New York: Springer, 2012, 753 str.

DOI: 10.11567/met.30.1.5

Zbornik *International Handbook of Migration, Minorities and Education: Understanding Cultural and Social Differences in Processes of Learning* jedan je od prvih usmjerenih na prikupljanje znanja i iskustava iz različitih društveno-političkih sredina, a cilj mu je, kako u uvodnom dijelu naglašavaju glavni urednici, rasvijetliti »moguće izazove koji proizlaze iz kulturnih diskursa o obrazovnim procesima manjinskih i migrantskih skupina« (str. 3). Urednici Zvi Bekerman, profesor antropologije obrazovanja na Hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu, i Thomas Geisen, viši predavač i istraživač na Fakultetu socijalnog rada Sveučilišta primijenjenih znanosti Sjeverozapadne Švicarske, nadaju se da će ovim zbornikom pridonijeti razvoju kritičke teorije obrazovanja razgraničene od metodološkog individualizma (ali moguće i u ovom području relevantnog i prisutnog metodološkog nacionalizma) u obrazovnim istraživanjima i praksi usmjerujući se izravno na *kulturu i društvenost*.

Podijeljen na šest osnovnih tematskih cjelina, zbornik okuplja radove pedesetak autora koji predstavljaju rezultate raznih studija i istraživanja utemeljenih na različitim teorijskim postavkama te provedenima u okvi-

ru višestrukih metodoloških tradicija (kvalitativnih i kvantitativnih). Ti su radovi usmjereni na prikazivanje odnosa obrazovanja i obrazovne prakse etničkih manjina i migranata na više od dvadeset različitih lokacija diljem Europe, Amerike, Australije i Azije.

Prva cjelina *Culture, Difference and Learning* ujedno je i najveća te sadržava jedanaest poglavlja. Radovi se odnose poglavito na složene odnose kulture i obrazovanja. Primjerice analizira se uloga obrazovanja u migracijskim procesima, prikazuju se migracijske teorije u kontekstu razumijevanja kulturnih različitosti, ispituje se učinak koncepta etničnosti te mogućnosti »upravljanja« različitostima u okviru obrazovnih programa. Teorijski i empirijski radovi u ovoj cjelini usmjereni su na različite aspekte obrazovanja raznih aktera, odnosno ciljanih skupina – od djece iz migrantskih obitelji do odraslih migranata, fokusirajući se na obrazovne procese u ranoj djetinjstvu, mladosti i odrasloj dobi. Sva su poglavlja kritički usmjerena na »nepromišljeno prihvaćanje kulture kao dane ili fiksirane, uključujući i razna značenja pojma kulture i njezinih uloga« (str. 11), ali i na olakšavanje razumijevanja kompleksnog odnosa migracija, kulture, različitosti i obrazovanja.

Druga cjelina *Education in Multilingual Societies* sastoji se od osam poglavlja/radova čiji je fokus ponajprije na problemima s kojima se susreću pripadnici različitih manjina u pogledu identifikacije i jezika u formalnom obrazovanju. U jednoj skupini radova ispituje se status materinskog jezika nacionalnih manjina i autohtonih etničkih skupina u Estoniji i Hrvat-

skoj te na teritoriju Nanvut u Kanadi, u drugoj se približavaju iskustva migrantskih studenata u Irskoj i Kanadi, dok se u trećoj autori bave ulogom i stavovima roditelja pripadnika etničkih manjina u pregovaranju o položaju njihove djece u obrazovnim sustavima Izraela i Kanade. Zajednička karakteristika ove skupine radova upravo je referenca na višejezično okruženje, odnosno iskustvo iz višejezičnog društva, u kojem ulogu u definiranju statusa manjinskog jezika u obrazovanju ima više aktera – od roditelja, učitelja i učenika do kreatora društvenih politika.

Za razliku od prve dvije cjeline, u kojima se raspravlja o više općenitim teorijskim pitanjima i problemima manjinskih jezika, treća cjelina *Heterogeneity and Learning in Schools* usmjerena je na formalne obrazovne sustave i obrazovne politike u Švicarskoj, Velikoj Britaniji, Njemačkoj, Kanadi, Švedskoj, SAD-u, Grčkoj, Portugalu, Argentini i Španjolskoj. Polazeći od različitih teorijski i metodološki utemeljenih premisa, autori raspravlja ju o povezanosti etnifikacijskih procesa i obrazovanja nudeći polazišta za »razumijevanje transnacionalne povezanosti politika i ideologija te shvaćanje ograničenja nacionalnih kreiranja obrazovnih politika i praksi vidljivih u školskim sustavima« (str. 3), pri čemu imaju u vidu da su škole prostor u kojem se reproduciraju »vrlo specifične subjektivne predodžbe u specifično nacionalnom kontekstu« (str. 321). Irina Schmitt u uvodnome dijelu ističe da se radovi u ovoj cjelini odnose na probleme u konceptualizaciji obrazovanja u novim i starim imigracijskim društvima, povijesno utemeljenu, ali i dalje aktualnu »borbu oko

predstavljanja etnicizirane i manjinski određene djece i mladih« (str. 321), reprodukciju nejednakosti i diskriminacije te, s druge strane, metodičke i didaktičke strategije odnošenja prema različitostima u razredu. Kako i glavni urednici ističu, glavni je doprinos ovih radova u tome što upozoravaju na veliku potrebu za novim konceptualizacijama obrazovanja koje bi poboljšale školovanje manjinskih migrantskih skupina.

Četvrta cjelina *Higher Education* odnosi se na iskustva manjina u visokom obrazovanju. Fokus je na metodološkim, teorijskim i praktičnim posljedicama utjecaja kulture, statusa, zajednice, ali i dominantnih diskursa koji se odražavaju na iskustva manjinskih studenata. Uključujući uvodno poglavlje cjelina se sastoji od četiri rada koji naglašavaju svakodnevne izazove u životu i poslu nastavnika koji poučavaju međunarodne studente u Australiji te iskustva afričkih migrantskih studenata i latinoameričkih nedokumentiranih studenata u Sjedinjenim Američkim Državama. Svi radovi naglašavaju potrebu za boljim razumijevanjem navedenih manjinskih skupina, koje bi, prema svim autorima ove cjeline, pridonijelo poboljšanju njihovih obrazovnih postignuća.

Pet radova čini petu cjelinu *Religion and Learning* koja propituje složenu i osjetljivu povezanost vjerskih manjina i obrazovnih struktura, pri čemu se posebno razmatraju »razvijajući diskurzivni koncepti nacionalne pripadnosti i identiteta u kontekstu u kojem su procesi formiranja i reprodukcije vjerovanja osjetljivi na primjenu državne moći« (str. 4). Autori ovih radova na normativnoj, *policy* i empirijskoj

razini većinom obrađuju uobičajene teme vezane uz odnos religije i obrazovanja, pri čemu se škole razmatraju kao lokacije »konflikta između političkih programa integracije i pokušaja manjinskih skupina da očuvaju svoje pravo na samoodređenje i očuvanje svoje kulturne i vjerske različitosti« (str. 522). U radovima se također susreće zajednička tema postkolonijalnog otpora sekularnom obrazovanju, koje se upotrebljava kao sredstvo asimilacije. Posebice na primjeru hindusa ističe se nerazmjer u pogledu upotrebe slobode obrazovnih načela, odnosno smanjenih mogućnosti izražavanja te slobode kod perifernih manjina, koje slabo posjeduju različite oblike moći i društvenoga kapitala, pri čemu se razmatraju struktura i priroda društvenih nejednakosti koje se izravno odražavaju na vjerske manjine.

Nešto veća, zadnja cjelina *Community, Work and Learning* sadržava devet poglavlja koja, prema uvodnim riječima Georgine Tsolidis, »odlično ilustriraju Bourdieuovu postavku da obrazovatelji trebaju uzeti u obzir moć i njenu nejednaku raspodjelu u društvu« (str. 587, istaknula M. G.), pri čemu se fokus stavlja na kulturne različitosti i složene odnose obrazovanja i moći. U radovima se analiziraju usvojeni obrazovni procesi koji se općenito ne tiču samo razreda i školske okoline već i cijele zajednice i obiteljskog okruženja, i to na primjerima širokog razumijevanja obrazovanja u Brazilu i Dubaiju te na primjeru iskustava manjinskih učenika u Grčkoj, SAD-u, Australiji i na Cipru. Skupno gledano, ova cjelina ocrta na koji se način učenje odigrava u različitim dinamičnim društvenim odnosima (uključujući i

one koji se tiču posla i kulturnih praksi) te kako se transformacija učenja odvija na vrlo širokom spektru aktivnosti, od primjerice onih u okviru svakodnevnih praksi (na primjer ples) do onih ekstremnijih kojih se odnose na kurikulume kreirane tako da prizivaju nacionalni identitet u konfliktnim situacijama.

U zadnjem poglavlju zbornika urednici iznose zaključna razmatranja, pri čemu naglašavaju važnost istraživanja obrazovanja manjinskih skupina i razumijevanje njihova položaja u obrazovnom sustavu različitih društava.

Općenito, radovi u zborniku detaljno prikazuju obrazovne sustave koji proizvode i održavaju trenutni nejednaki pristup socijalnim resursima, pri čemu se migrantske i manjinske skupine depriviraju u razvijanju vlastitih kapaciteta i mogućnosti. Nudi se širok spektar uvida u položaj i mehanizme uključenosti manjina u obrazovni sustav obrađen kroz različite metodološke pristupe i u različitim društvenim sredinama, uključujući i hrvatsku. Stoga bi ovaj opsežni, raznoliki i detaljni zbornik trebao postati nezaobilazan svakom istraživaču koji se bavi proučavanjem obrazovanja manjinskih skupina, ali i svim akterima uključenima u obrazovni proces, a ponajprije nastavnicima koji sudjeluju u obrazovanju manjinskih i migrantskih skupina.

Margareta Gregurović

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*